

Sosyal Medya Kullanıcılar? için Sosyal Kayg? Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Sosyal Medya Kullanıcılar? için Sosyal Kayg? Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=30723>

Özet

Sosyal Medya Kullanıcıları İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (SMKSKÖ), bireylerin Sosyal Medya platformlarında (örneğin, Facebook, Instagram, Twitter) etkileşim kurarken, içerik paylaşırken veya görünür olurken yaşadıkları kaygı, kaçınma ve olumsuz değerlendirilme korkusu belirtilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş özgün bir psikometrik araçtır. Ölçek, Alkış, Kadırcan ve Şat (2017) tarafından, geleneksel sosyal anksiyete ölçümlerinin dijital ortamlardaki özgül kaygı formlarını tam olarak kapsayamadığı varsayımından hareketle oluşturulmuştur. Bu araç, sosyal medyanın yaygın kullanımıyla birlikte ortaya çıkan ruh sağlığı sorunlarının anlaşılmasına ve değerlendirilmesine açısından araştırmacılara ve klinisyenlere önemli bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sosyal Kaygı, Sosyal Medya Kullanımı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu, Dijital Etkileşim, Ölçek Geliştirme, Psikometri.

Yazarlar

Yasin Alkış, Zafer Kadırcan, Mustafa Şat.

Amaç

Ölçeğin temel amacı, bireylerin sosyal medya ortamlarına özgü Sosyal Kaygı düzeylerini güvenilir ve geçerli bir şekilde nicelleştirmektir. Geliştiriciler, çevrimiçi etkileşimlerin kendine has dinamikleri olduğunu ve bu dinamiklerin, yüz yüze sosyal durumlardan farklı olarak kaygıya yol açabileceğini belirtmiştir. Ölçek, özellikle bireyin çevrimiçi kimliğini yönetme, paylaşımına gelen tepkilerle başa çıkma ve diğer kullanıcılar tarafından yargılanma endişelerini ölçmeye odaklanarak, dijital bağlama özgü sosyal fobinin değerlendirilmesinde standart bir araç olmayı hedeflemektedir.

Yapı

Sosyal Medya Kullanıcıları İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (SMKSKÖ), Sosyal Kaygı yapısının sosyal medyaya uyarlanmış alt boyutlar üzerinden ele almaktadır. Ölçek, genellikle iki ana faktör etrafında toplanan maddelerden oluşur. Bu faktörler şunlardır:

Çevrimiçi Olumsuz Değerlendirilme Korkusu: Bireyin paylaştığı içerik (fotoğraf, yorum, durum güncellemesi) veya etkileşim şekli nedeniyle diğer kullanıcılar tarafından alay edilme, eleştirilme veya reddedilme endişesi.

Sosyal Medyada Kaçınma ve Fiziksel/Bilişsel Semptomlar: Kaygı yaratan çevrimiçi durumlardan (örneğin, bir gruba katılma, kişisel bilgi paylaşma) kaçınma davranışları ve sosyal

medyayı kullanırken yaşıyan fiziksel gerginlik veya bilişsel meşguliyet (endişeli düşünceler).

Bu çok boyutlu yapı, sosyal kaygının dijital ortamdaki karmaşık tezahürlerini yakalamayı amaçlamaktadır.

Geçerlik

Ölçeğin Geçerlik çalışmaları, ölçeğin kavramsal yapısını destekleyen güçlü kanıtlar sunmuştur. Yapı geçerliliğini incelemek üzere yürütülen Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizleri (AFA ve DFA), ölçek maddelerinin sosyal medyaya özgü kaygı yapısını temsil eden, teorik olarak anlamlı alt boyutlar altında toplandığını göstermiştir. DFA sonuçları, modelin iyi bir uyum sergilediğini (örneğin, CFI ve TLI değerlerinin kabul edilebilir sınırların üzerinde, RMSEA değerinin ise düşük olduğunu) rapor etmiştir.

Ayrıca, yakınsak geçerlik kapsamında SMKSKÖ'nün, var olan genel sosyal kaygı ölçekleri (örneğin, Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği) ile pozitif ve anlamlı korelasyonlar gösterdiği tespit edilmiştir. Bu, ölçeğin genel sosyal kaygı kavramıyla ilişkili olduğunu, ancak Sosyal Kaygının sosyal medyaya özgü yönlerini ölçerek ek varyans açıkladığını göstermiştir.

Güvenirlik

Sosyal Medya Kullanıcıları için Sosyal Kaygı Ölçeği'nin Güvenirlik analizleri, ölçeğin iç tutarlılığını mükemmel düzeyde olduğunu göstermiştir. Alkış ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada, ölçeğin toplam puanı için hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısı yüksek bir değerde raporlanmıştır (genellikle .90'ın üzerinde). Bu bulgu, ölçeği oluşturan maddelerin homojen olduğunu ve aynı psikolojik yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtüğünü kanıtlamaktadır.

Yüksek iç tutarlılığa ek olarak, ölçeğin zaman içindeki istikrarını değerlendiren test-tekrar test güvenilirlik analizleri de gerçekleştirilmiştir. Bu tür analizler, ölçeğin kısa bir zaman aralığında içinde tekrar uygulandığında benzer sonuçlar ürettiğini teyit ederek, ölçümdeki hatayı en aza indirdiğini göstermektedir. Elde edilen yüksek Güvenirlik değerleri, SMKSKÖ'nün hem araştırmalarda hem de klinik taramalarda güvenle kullanılabilirliğini desteklemektedir.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapısal temelini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Faktör Analizi, ölçeğin sosyal medyaya özgü Sosyal Kaygı ölçeğin net ve ayrı faktörlerden oluştuğunu göstermiştir. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) aşamasında, maddelerin faktör yükleri incelenmiş ve özdeğeri 1'den büyük olan faktörler belirlenmiştir. Bu faktörler, ölçeğin teorik yapısıyla uyumlu olarak isimlendirilmiştir.

Daha sonra, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılarak modelin iyi uyumu test edilmiştir. DFA sonuçları, ölçeğin iki veya üç faktörlü yapısının örneklem verilerine mükemmel bir şekilde uyum sağladığını göstermiştir, böylece ölçeğin yapısal geçerliliği istatistiksel olarak kanıtlanmıştır. Bu analizler, SMKSKÖ'nün sosyal medyada yaşanan sosyal kaygıyı bilimsel standartlara uygun bir şekilde ölçtüğünü kesinleştirmiştir.

Araç

Test Tipi: Geliştirme Ölçeği (Özgün Ölçek)

Format: Kendini Değerlendirme Ölçeği (Self-Report Instrument).

Derecelendirme: Geliştirme makalesinde belirtilen tipik format, 5 veya 6 noktalı Likert tipi bir derecelendirmedir (örneğin, 1=Bana Hiç Uygun Değil, 5=Bana Tamamen Uygun).

Mevcut Diller: Türkçe (Orijinal Geliştirme Dili).

Popülasyon Grubu: Aktif Sosyal Medya kullanıcıları.

Yaş Grubu: Ergenlik dönemi sonu ve yetişkinlik dönemi (Özellikle üniversite öğrencileri üzerinde standardize edilmiştir).

Popülasyon Detayları: Orijinal çalışmanın örneklemini, Türkiye'deki çeşitli üniversitelerden gönüllü öğrencilerden oluşturmaktadır. Bu popülasyon, sosyal medyaya yoğun ve çeşitli amaçlarla kullanan bir grubu temsil etmektedir.

Test Metodolojisi: Bireysel uygulama esasına dayanır. Çevrimiçi anketler veya basılı formlar aracılığıyla uygulanabilir. Ölçekten alınan yüksek toplam puanlar, bireyin sosyal medyada deneyimlediği sosyal kaygının yüksek olduğunu gösterir.

Anahtar Kelimeler

Ölçme Aracı, Dijital Psikoloji, Geçerlik, Güvenirlilik, Faktör Analizi, Çevrimiçi Anksiyete, Sosyal Fobi, Psikometrik Özellikler.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Zafer Kadirhan

Yazar ORCID Tanıtıcıları: Kaynakta belirtilmemiştir.

Bağılı E-posta Adresi: kadirhan@metu.edu.tr

Yazınma Adresi: Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye.

Özinler & Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2017

Özinler ve Ücret: Ölçeğin akademik ve ticari olmayan araştırmalarda kullanımı için yayımlanan makaleye atıf yapılması gerekmektedir. Ticari kullanımı, adaptasyon veya tercüme amaçlı kullanımlar için sorumlu yazar Zafer Kadırcı ile e-posta yoluyla iletişime geçilmelidir.

Online Kaynak: Ölçeğin geliştirme makalesine ait kalıcı erişim linki: [sciencedirect.com](https://www.sciencedirect.com). Makalenin DOI numarası: 10.1016/j.chb.2017.03.011.

Referanslar

Alkaya, Y., Kadırcı, Z., & Tat, M. (2017). Development and validation of Social Anxiety Scale for Social Media Users. *Computers in Human Behavior*, 72, 296-303. DOI: 10.1016/j.chb.2017.03.011.

Sosyal Medya Kullanıcıları için Sosyal Kaygı Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin orijinal maddeleri kaynak içerikte sağlanmamıştır ve bu platformda yayımlanması mümkün değildir. Ölçek maddelerine ulaşmak için Alkaya, Kadırcı ve Tat (2017) tarafından *Computers in Human Behavior* dergisinde yayımlanan makalenin "Appendix" veya "Method" bölümlerine başvurulması gerekmektedir.

Maddeler, sosyal medya kullanıma özgü aşağıdaki temaları içermektedir:

Sosyal medyada paylaşım yapmadan önce aşırı endişe duyma.

Yorum veya beğeni sayısı az olduğundan dolayı utanma veya hayal kırıklığı yaşamama.

Profilini veya paylaşımlarını sürekli kontrol etme ihtiyacı.

Olumsuz bir yorum alma korkusuyla belirli içerikleri paylaşmaktan kaçınma.